

TOELICHTING DECORONTWERPEN

Sinds 5 jaar werken Tjyying Liu en Mikel van Gelderen samen aan theaterproducties. Liu, sinoloog, op de Toneel Academie Maastricht opgeleid als theatermaker en van Gelderen, beeldend kunstenaar en in Delft opgeleid als architect. Het zou voor de hand liggen wanneer Liu verantwoordelijk is voor de regie en de acteurs en van Gelderen verantwoordelijk is voor het décor. Maar al snel werd tijdens de samenwerking duidelijk dat juist de combinatie van de disciplines interessant is. Een script wordt allereerst tijdens intensieve discussies uiteengerafeld om daaruit een concept te destilleren. Bij dit concept wordt vervolgens een vorm gezocht. Het traditionele décor maakt plaats voor een autonome installatie op het podium. De artistieke beslissingen van de voorstelling zijn van het begin van het maakproces tot en met de laatste uitvoering een gezamenlijke verantwoordelijkheid geworden. Om die reden werken en presenteren zij zich nadrukkelijk als een team.

Het referentie kader van waaruit van Gelderen werkt blijft en is die van een beeldend kunstenaar en architect:

‘De tegenstrijdige begrippen toeval en bepaaldheid spelen een belangrijke rol in mijn schilderijen. Daarbij geldt bovendien dat het proces van het schilderen voor mij net zo belangrijk is als het schilderij zelf. In Delft ben ik afgestudeerd op een onderzoek naar de taak van de architect. Welke verhouding heeft het ontwerpproces tot het uiteindelijke ontwerp? Ook hier ontdekte ik de grote rol van toeval tijdens dit proces, en het belang van heel precies formuleren wat bepaald wordt. Kort gezegd heeft het schilderen invloed gehad op de wijze waarop ik de architectuur beoefen en zijn de decors die ik nu maak beïnvloedt door de architect.’

Een vroeg voorbeeld is het tuimelhuis. Het tuimelhuis is ontworpen als tuinhuisje dat gedurende verschillende seizoenen verschillende gebruikt kan worden en verschillende functies kan krijgen door het te kantelen. Maar dit huisje kun je ook zien als een installatie met bepaalde theatrale kwaliteiten. Deuren worden tafels, vloeren worden wanden.

Liu:

‘Als China correspondent ging ik het liefst op reportage. Het doel hierbij was om zo snel mogelijk weg te zijn van het alledaagse nieuws en op zoek te gaan naar verhalen van mensen variërend van manager van een fabriek tot aan boeren op het platteland. Op deze manier kreeg het land voor mij als sinoloog kleur en betekenis. Het samenstellen van portretten van mensen op microniveau heb ik voortgezet in mijn theater en schrijfwerk. Sinds mijn studie aan de toneelacademie vertrek ik vaak vanuit een persoonlijk verhaal. Vervolgens zoek ik een vorm die bij deze verhalen past. Mijn werk balanceert zodoende op de grens van fictie en werkelijkheid en zou je Documentair Theater kunnen noemen. Als ik schrijf blijf ik dicht op de huid van de karakters en probeer ik mezelf in de motieven van de personages te verplaatsen. Als ik regisseer dan zijn de acteurs de vertalers van hun eigen verhalen. Mijn taak is om hun verhalen vorm te geven. De vorm die ik kies is beeldend en zintuiglijk van karakter. In het maakproces zoek ik naar beeld, beweging en tekst die de anekdote overstijgen en het verhaal herkenbaar, universeel maken.’

PROJECTEN

Jeroen Opdebeeck in de voorstelling Mir61. Rotterdam, Locus010.

Mir 61 is het eerste samenwerkingsproject van Van Gelderen en Liu in opdracht van het festival Verse Waar in Breda. De uitvoeringen vond plaats in het Chasse theater en in Locus010 te Rotterdam. Van Gelderen en Liu creëerden een ruimte waarin bollen van verschillende grootte zweefden als een perpetuum mobile. Op de bollen werd kleur en film geprojecteerd.

Erik van der Horst in de voorstelling Spuitje! Festival Jong Vee, Utrecht

Het tweede project, Spuitje!, werd in opdracht van Jeugd Theaterwerkplaats Het Lab in Utrecht gemaakt. De voorstelling, een korte monoloog, vond plaats in het kader van Festival Jong Vee. Van Gelderen en Liu maakten een installatie op locatie, een veeartsen terrein in het centrum van Utrecht. Rondom een oude slachtsteen voor paarden bouwden zij een abattoir. Het stuk ging over euthanasie van dieren.

Sybrand van der Werf in de voorstelling Don Giovanni of de vergeven zondaar van José Saramago, Festival Verse waar, Chasse theater Breda.

Don Giovanni of de vergeven zondaar, werd opnieuw uitgevoerd in opdracht van Festival Verse Waar in Breda en ging tevens in première in het Chasse theater. Het stuk, geschreven door de Portugese schrijver José Saramago, beleefde in deze opvoering de Nederlandse première en handelt over een personage, Don Giovanni, die gevangen zit in zijn eigen, veel te grote, libido. Het decor bestond uit een kamer als een cel op het podium, gevormd door zwevende fallussen. Hiervoor zijn antieke fallussen van steen gebruikt uit de collectie van Liu die hij tijdens zijn verblijf in China verzamelde.

City of Angels in Mlab theater, Amsterdam Noord.

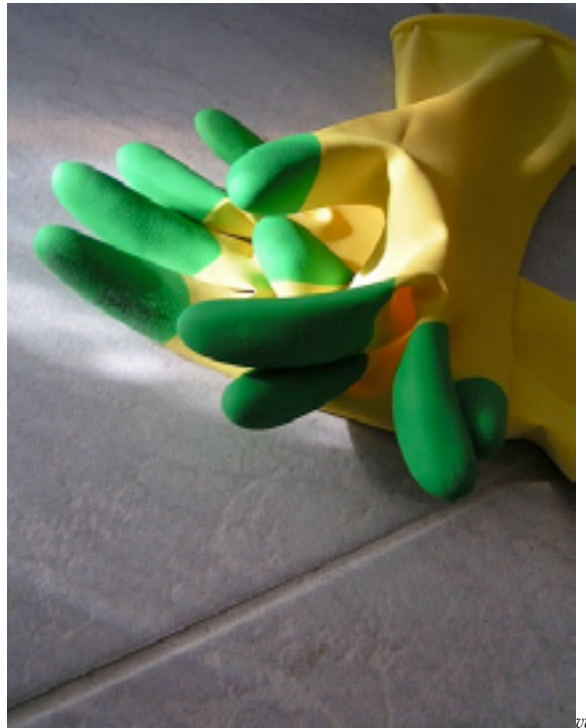
Van Gelderen:

‘In de zomer van 2008 hebben we gewerkt aan een muziektheaterproductie in het Mlab in Amsterdam noord. Het stuk City of Angels geschreven door Cy Coleman gaat over werkelijkheid en fictie. We maakten een installatie die de complexiteit van dit stuk op een heel eenvoudige manier wist te pakken. Het bestaat uit een doos die op verschillende manieren gebruikt kan worden. Door te draaien veranderd het decor in een kamer, een buitenhuis, een kantoorruimte, een straat en een filmscherm. Het decor was als een object op het podium te lezen. Net zoals in het tuimelhuis konden hier deuren tafels worden.’

Liu:

‘Toen ik samen met Mikel aan de musical City of Angels werkte kwam ik erachter dat het script in de weg zat. Door een beperkte cast moest er creatief worden omgegaan in de talrijke rolbezetting. Ook tekstueel bleven er dramaturgische hindernissen in zitten. Uiteindelijk kwamen Mikel en ik wel uit de keuze voor een décor, een soort autonome installatie op het podium. Toen dat af was bleek dat de installatie zelf ruimte bood aan het script. Met de beperkte keuze mogelijkheden hebben we toen gedeeltelijk het script aangepast. Met dit als achtergrond leek het me interessant om eens een keer zonder script te werken maar juist een installatie als uitgangspunt te nemen.’

SKIN

‘De menselijke Geest bezit geen adequate kennis van de delen welke het menselijk lichaam samenstellen.’

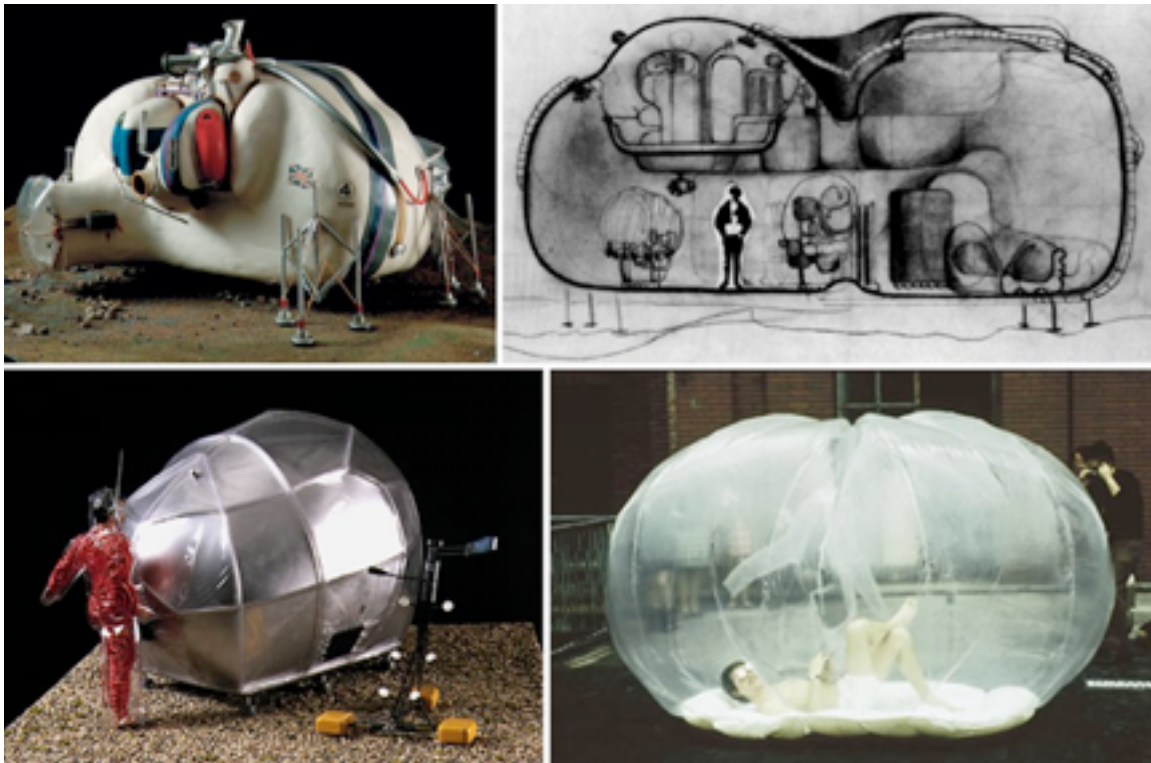
Spinoza

Van Gelderen en Liu willen onderzoeken of het mogelijk is het proces nu volledig om te draaien: niet een verhaal als uitgangspunt nemen maar een installatie. De vraag die evenwel rees was: als er geen verhaal is hoe kom je dan aan een thema om de installatie vorm te geven?

Liu:

‘Een tijd geleden ben ik benaderd door een zangeres, Rianne Hekkema, die graag een solo voorstelling wil geven. Het verhaal is nog niet bedacht. Alleen de performers zijn er: een zangeres en haar begeleider op de piano. Ook weet ik van haar persoonlijke strijd tegen de ziekte van Kroon en dat zij graag eens een verhaal wil vertellen over haar eeuwige gevecht tegen deze ziekte.’

Zonder deze anekdote uit te werken tot een verhaal met een dramatische structuur willen Liu en van Gelderen dit thema uitwerken met behulp van de installatie. Een autonome installatie die het eeuwige conflict tussen lichaam en geest uitbeeldt met een universele betekenis.

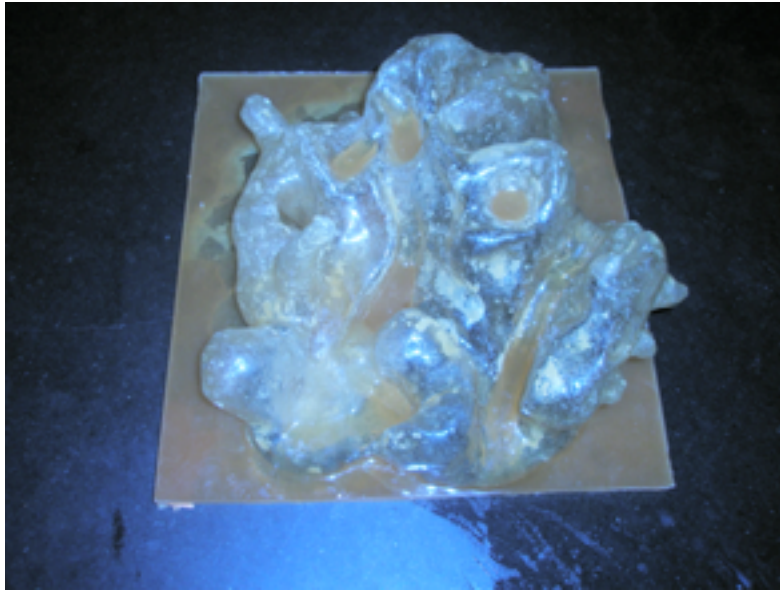
Top: Living Pod van David Green 1965. Onder: Cushicle van Mike Webb 1966/67. Copyright Archigram.

Net als in de futuristische woonstudies van Archigram verdwijnen architectonische details en verworden wanden, vloeren, plafonds, meubels tot enkel huid. Binnen en buiten wordt ambivalent en net als bij Archigram wordt met futuristische technieken teruggegrepen naar de oervorm.

Een van de uitzonderlijkste avonturen van de legendarische Baron van Münchhausen is zijn confrontatie met een wolf tijdens een jachtpartij. Om zich te verdedigen steekt de baron zijn arm zo diep in de gapende muil, dat zijn hand het staartbeen bereikt. In een ruk keert hij de wolf binnenstebuiten.

Het Münchhausen Syndroom is een extreem soort hypochondrie dat leidt tot ernstige vormen van zelfmutilatie. De lijder aan dit syndroom wenst zichzelf een binnenstebuiten gekeerd lichaam toe, waarvan de spieren, organen en zenuwen, zichtbaar voor de buitenwereld, blootliggen.

Materiaalonderzoek

Liu en van Gelderen beogen een autonome installatie die vragen op zal roepen. Wat betekent het als ik mijn huid omdraai en met mijn eigen binnenste lichaam word geconfronteerd? Welke verborgen gebreken ontdek je, welke onzuiverheden? Wil je wel alles repareren en genezen? Onderstaand materiaalonderzoek heeft de vorm van een landschap. Het rubber als een omkeerbare, elastische huid, die ingedrukt en uitgedrukt kan worden. Binnen wordt buiten, buiten wordt binnen. De spanning van het rubber is draagconstructie, zoals huid om het lichaam gespannen is, zoals een pneumconstructie.

Rianne Hekkema in de voorstelling In case of emergency, De Hallen, Rotterdam

Deze ambiguïteit is bepalend voor de dramatische structuur van de voorstelling *In case of emergency*. Wat betekent het voor de performers als ze dit landschap als eigen lichaam beschouwen? Wat gebeurt er met je als je je lichaam van binnenuit ziet? Wat gebeurt er als er per ongeluk iets afbreekt? Het landschap kan worden aangetrokken als een nieuwe huid of het kan voor eeuwig worden afgeworpen. In de mise en scène en de interactie met de installatie is gezocht naar zintuiglijkheid en scènes die zintuiglijke ervaringen kunnen oproepen. Deze vragen vertalen zich vervolgens in een performance van twee personages: een zangeres en een pianist.